

ARTUR GAŁKOWSKI

Uniwersytet Łódzki

Wydział Filologiczny

Instytut Romanistyki

ul. Pomorska 171/173, PL-90-236 Łódź

artur.galkowski@uni.lodz.pl

DEFINICJA I ZAKRES CHREMATONIMII

Artykuł ma charakter teoretyczny. Autor omawia aspekty kulturowe i funkcjonalne determinujące podstawę definicji i zakresu chrematonimii jako jednej z głównych klas onimicznych, jak również cel badawczy chrematonomastyki jako subdyscypliny onomastycznej. Konfrontuje propozycje słowiańskich szkół onomastycznych, które określiły swoje stanowisko wobec chrematonimów. Zestawia wybrane typy terminologii chrematonomastycznej oraz pól zainteresowań w obszarze studiów onomastycznych i interdyscyplinarnych nad chrematonimiami.

Zgodnie z przyjmowaną definicją *chrematonimia* to zbiór nazw realiów, które są wynikiem kulturowej aktywności człowieka (Gałkowski 2011a: 9; por. Šmilauer 1976 oraz Svoboda et al. 1973; Bezłaj et al. 1983: 118). Takie ujęcie można by sprowadzić do jeszcze bardziej związanej koncepcji – chrematonimii rozumianej jako nazewnictwo obiektów kulturowych, ale byłoby to nadmiernym uogólnieniem¹. Obiekty kulturowe odnajdujemy w istocie wśród referentów innych klas onimicznych, np. toponimii. W ten sposób można zapewne postrzegać nazwy miejsc zasiedlonych, powstałych w wyniku rozwoju cywilizacyjnego, jak wsie, miasta, dzielnice, rezydencje, wcześniej zaś grody, zamki, forty itp. Tymczasem chrematonim jest nazwą własną obiektu materialnego lub niematerialnego, który nie wykazuje charakteru geograficznego, choć nie wyklucza się związku takiego obiektu z danym miejscem, charakterystyką topograficzną istotną w procesie identyfikacji obiektu w skali lokalnej lub globalnej. Chrematonimem może być bowiem nazwa produktu, usługi, firmy, organizacji, przedsięwzięcia społecznego, wytworu lub wydarzenia artystycznego (Gałkowski 2012: s.v.), przypisana

¹ Takim uogólnieniem był także pogląd wyrażony w studiach onomastycznych zanim został użyty sam termin *chrematonim* / *chrematonimia*; zob. cz. *názvy ostatních věcí* 'nazwy innych rzeczy / realiów', fr. *noms des êtres inanimés*, ang. *names of inanimate objects*, niem. *Sachnamen*, Svoboda (1960: 281); por. Witkowski (1964: *passim*).

do miejsca powstania lub występowania (lokalizowana). Jako taka pozostaje jednak faktem onomastycznym zasadniczo niekojarzonym ani z geonimią, ani tym bardziej z bionimią².

Przyjmowana koncepcja odpowiada *definicji maksymalistycznej chrematonimii* (DMxCh), pojmowanej jako zbiór nazw obiektów i instytucji współczesnej cywilizacji (Breza 1998)³ – w przeciwieństwie do *definicji minimalistycznej* (DMiCh), według której chrematonimia to zbiór nazw produktów kultury materialnej.

Rozbieżności dotyczące DMxCh oraz DMiCh są wciąż aktualne. DMxCh jako wynik refleksji czesko-słowackiej szkoły onomastycznej⁴ zawiera w sobie DMiCh, która z kolei wprowadza koncept tzw. *chrematonimii „właściwej”*, tj. zbioru nazw niektórych materialnych wytworów człowieka, przemysłowych lub rękodzielniczych (Kosyl 2003: 370) oraz *chrematonimii „niewłaściwej”* – onimii w przestrzeni ekonomicznej: nazw firm i produktów (Kosyl 2003: 371–372; por. także Kosyl 2001).

Zakres określony w DMiCh jest rozwinięciem definicji przyjętej przez rosyjską szkołę onomastyczną, która uznała chrematonimy za zbiór nazw obiektów nieożywionych / kultury materialnej (zob. Superanskaja 1973: 173–213; SROT:

² Opinie na ten temat bywają jednak różne. Czesław Kosyl (2003: 370) twierdzi, że „[n]azwy innych jeszcze obiektów, np. kamienic, bram i wież miejskich, will i pensjonatów, lokali gastronomicznych i handlowych, kin czy aptek, mogą być rozpatrywane w ramach toponimii”. Taki pogląd jest dopuszczalny, zakładając, że obiekty nazewnicze mogą zostać oznaczone na mapie i traktowane są wówczas jak punkty w topografii terenu. Mamy tu do czynienia z przypadkiem nazw uznawanych za toponimy lub chrematonimy w zależności od funkcji kulturowej, jaką spełniają ich denotaty w rzeczywistości pojęzykowej.

³ Należy jednak się zastanowić: czy tylko cywilizacji współczesnej? Podobne do dzisiejszych obiekty człowiek wytwarzał, wznosił, produkował już dawniej. Nie zawsze miał potrzebę nadawania im indywidualnych nazw, jednak bieg historii pozostawia i po nich ślad bądź w określonym momencie dostosowuje je do zastanych realiów. Zob. nazwy łaźni, bibliotek, budowli, zakładów rzemieślniczych, jak np. *Termy Karakalli* (wł. *Terme di Caracalla*) w Rzymie, łaźnie Gellerta (węg. *Gellért Gyógyfürdő*) w Budapeszcie, *Mariánské Lázně* w Czechach; *Biblioteka Aleksandryjska* (łac. *Bibliotheca Alexandrina*); *Biblioteka św. Genowefy w Paryżu* (fr. *La bibliothèque Sainte-Geneviève BSG*); *Świątynia Jerozolimska* (hebr. בית המדרש הגדול *Beit Ha-Midrash*); sięgająca XVI w. *Kuźnia Wodna* w Gdańsku Oliwie (hist. *kuźnia / zakład metalurgiczny Konarskiego / rodziny Remus / Małgowskiego / Hansena* itd.).

⁴ Zob. Šrámek i Kuba (1989), szczególnie zaś klasyfikację chrematonimii referowaną przez Milana Majtána (1989). W oparciu o tę koncepcję Petar Šimunović (2009: 269–284) zaproponował swoje ujęcie chrematonimii jako ogólnej klasy propriów obok geonimów i bionimów (Šimunović 2009: 269–284, rozdz. VI. *Krematonimija*). Uwzględniła ona nazwy różnych obiektów wywodzących się z szerokiego kręgu kultury współczesnej, ale także dawnej i uniwersalnej. Autor nie dokonuje jednak wyraźnego rozgraniczenia między jednostkami spełniającymi *sensu stricto* funkcje proprialne oraz zapelatyzowanymi w leksyce języka chorwackiego (zob. *Roland Garros vs roland garros* jako przykład *typonimu* chorw. *tiponim* lub *Mercedes vs mercedes* jako przykład *serionimu* chorw. *serionim*, Šimunović 2009: 373).

161; por. SUOT: 189). Definicja ta wychodzi jednak poza krąg ściśle cywilizacyjny (do chrematonimów zaliczając m.in. anemonimy lub go poszerzając, np. przez włączenie do tej klasy także nazw heraldycznych). Rosyjski punkt widzenia jest z pewnością inspirujący, ale z kolei zbyt szeroki względem funkcjonalności tak proponowanego zakresu chrematonimii, w której odnalazły się wstępnie postulowane przez Jana Svobodę „nazwy innych rzeczy / realiów” (zob. przyp. 1).

Trudno jednocześnie przyjąć pogląd wyrażony w DMiCh, dzielący chrematonimie na „właściwą” i „niewłaściwą”, tym bardziej, że współczesne studia onomastyczne zdają się widzieć to dokładnie na odwrót, za „właściwą” uznając nazwy obiektów przestrzeni gospodarczej, a określenie chrematonimii „niewłaściwej” przypisują pozostałym przypadkom chrematonimii. Potwierdzają to liczne publikacje z zakresu badań chrematonomastycznych, sprowadzających nader często swój przedmiot wyłącznie do nazw firm i produktów. Powoduje to, że w ogólnym ujęciu ten akurat jej aspekt przeważa albo nawet uchodzi za jedyny i wystarczający w ustalaniu zakresu chrematonimii. Stanowisko zwolenników takiej opinii wzbudza wśród onomastów dyskusje polemiczne⁵.

Za potwierdzeniem DMxCh przemawia kilka argumentów. Znajdujemy je już w samej etymologii terminu chrematonim. Pochodzi on od gr. το χρήμα, ἄτος *chréma, chrématos*, które oznacza ‘rzecz, przedmiot użyteczny i potrzebny, produkt, towar’, ale także ‘dzieło, czyn, działanie, sprawa, zdarzenie, przedsięwzięcie’. W takim niejednoznacznym pojęciu terminu tego użył Protagoras z Abdeiry w sentencji πάντων χρημάτων μέτρον ἐστὶν ἄνθρωπος *pánton chremáton métron estin ánthropos* ‘Miarą wszystkich rzeczy jest człowiek’ (Diels 1922, FVS, 74 B 1). Refleksja filozoficzna sugeruje wielość odniesień denotowanych za pomocą leksemu χρημάτων *chremáton*⁶.

⁵ Zob. definicję ustaloną przez Grupę Terminologiczną ICOS: *chrematonym: name of a politico-economic or commercial or cultural institution or thing; a catch-all category* (por. ICOS TG). Określenie chrematonimii kategorią „zbierającą wszystko” nie wnosi jednak taksonomicznego rozróżnienia dla tej klasy onimicznej. Bywa, że rozumiana jest wówczas bardzo arbitralnie jako „śmietnik nazewniczy” (Willy van Langendonck cyt. w Harvalík i Caffarelli 2007: 206) lub „ogród nieplewiony onomastyki” (Mrózek 2006: 159). Trafne spostrzeżenie pobrzmiwa natomiast w tezie postawionej przez Pavola Odaloša (2015: 465): *chrématonyma [...] onymické produkty diferencovaných vztahov v spoločnosti*. Jest to niejako zbliżenie do poglądu uznającego chrematonimie za klasę niezależną onimii, ale charakteryzującą się dużą wewnętrzną różnorodnością (por. Bughešiu 2015: 43: *the onomastic variety that has recently been subject to the greatest degree of variation and evolution is the category of chrematonyms, to the detriment of anthroponyms and toponyms*). Por. Šrámek i Knappová (1996); Zwoliński (1982).

⁶ W klasycznym rozumieniu tego słowa. We współczesnym języku greckim jest ono podstawą terminologii zawężonej do związków ze sferą materialną i pieniądzem (gr. χρήμα *chríma* ‘pieniądz, fortuna’; por. np. hist. *chrematologia*, fr. *chrématologie*, doktryna dotycząca bogacenia się i stanu posiadania, za Le Littré 1880: s.v.).

W ostatecznym rozstrzygnięciu, jak winien być pojmowany zakres chrematonimii należy mieć na uwadze podział całej onimii na bionimie i abionimie; z kolei abionimii na geonimie⁷ i chrematonimie (por. przyp. 4). Chrematonimia jest istotnie częścią abionimii, ale nie „pozostała”, choć w większości przypadków jest zbiorem nazw bytów lub zjawisk nieożywionych, abstrakcyjnych i intelektualnych. Okazuje się bowiem, że niektóre typy chrematonimii (np. społecznościowa, zob. niżej) wykazują związek z antroponimią, a zatem ze zbiorem bionimów.

Jako trzecia podstawowa warstwa proprialnej sfery języka chrematonimia obejmuje nazewnictwo funkcjonujące w przestrzeni publicznej⁸. „Utwierdza się tendencja w postrzeganiu chrematonimów jako nazw rzeczy wytworzonych pojedynczo lub seryjnie przez człowieka, ale także nazw form społecznych, służących do realizacji określonych celów w kontekście życia publicznego, przy czym chrematonimia nie jest tu jedynym pojęciem teoretycznym, jakim posługuje się współczesna onomastyka” (Gałkowski 2011a: 9–10).

Porządkując możliwe zakresy można przyjąć trychotomiczną koncepcję chrematonimii (Gałkowski 2011a), w której wyróżnione zostają podkategorie: *chrematonimia marketingowa* (ChrM), *chrematonimia społecznościowa* (ChrS) oraz *chrematonimia ideacyjna* (ChrI)⁹. Wszystkie składają się na *chrematonimie użytkową* (ChrU). Niemal każdy rodzaj chrematonimii da się sprowadzić do ChrU. W obszarze ChrM znajduje się nazewnictwo związane z przestrzenią gospodarki (nazwy firm, produktów, usług, działań ekonomicznych); w obszarze ChrS – nazewnictwo zinstytucjonalizowanych i niezinstytucjonalizowanych grup społecznych (nazwy organizacji, np. stowarzyszeń, wspólnot, partii, drużyn, ekip, fundacji itd.); w obszarze ChrI – nazewnictwo przedsięwzięć kulturowych (artystycznych, edukacyjnych, naukowych, ludycznych, religijnych, militarnych, prospołecznych, charytatywnych itd., np. nazwy konkursów, festiwali, świąt, konferencji naukowych, akcji wojskowych itp.).

Również medionimia i ideonimia wykazują związek z ChrU (por. Rutkowski 2016); stanowi część ChrI. Podobnie socjoideonimia jako warstwa przechodząca horyzontalnie poprzez ChrS i ChrI (cfr. Gałkowski 2007).

Ze względu na wewnętrzną różnorodność odnoszoną do nazywanych klas obiektów chrematonimii wytworzyła i wciąż wytwarza właściwą sobie terminologię, która nie zawsze uznawana jest za powszechną i obowiązującą, niemniej służy porządkowaniu i określaniu przedmiotu badań.

⁷ Ekwiwalent toponimii (Blanár 2008: 10).

⁸ Zob. Šrámek (1999: 16): [*plán/prostor*] *chrématonymický, zahrnující vlastní jména pro objekty, jevy a vztahy vzniklé lidskou činností (společenskou, kulturní, ekonomickou, politickou apod* (por. cyt. wyżej Gałkowski 2011a; Odaloš 2015).

⁹ Por. Blanár (2008: 21): [...] *chrématonymum* [...] *charakterizuje spätost' s ekonomickou, výrobnou a kulturnou činností člověka.*

Przede wszystkim krystalizuje się zbiór terminów opartych o złożenie *chremat(onim)-*, w tym:

- *chrematonim* (jednostka chrematonimiczna);
- *chrematonimia* (zbiór chrematonimów)¹⁰;
- *chrematonomastyka* (subdyscyplina onomastyki zajmująca się chrematonimami);
- *eponim chrematonimiczny**¹¹ (leksem pochodny od chrematonimu, utworzony w wyniku jego adiektywizacji, substantywizacji lub innej transformacji gramatyczno-kategorialnej¹², np. przym. *sorboński* < *Sorbona* (zaadaptowana do systemu polskiego zwyczajowa nazwa Uniwersytetu Paryskiego La Sorbonne), przym. PWN-owski, *pewuenowski* < *PWN* (*Państwo we Wydawnictwo Naukowe*), rzecz. *mcdonaldyzacja* < *McDonalds*;
- *deonim chrematonimiczny** (nazwa pospolita utworzona w wyniku apełatywizacji i leksykalizacji chrematonimu, np. *nutella* < *Nutella*, *marlboro* < *Marlboro*)¹³;
- *transonim chrematonimiczny** (nazwa własna utworzona w wyniku transonimizacji chrematonimu, czyli przekształcenia / nadania mu funkcji innej nazwy własnej, np. *Ursus*, nazwa dzielnicy w Warszawie < *Ursus*, nazwa Zakładów Mechanicznych funkcjonujących na terenie obecnej dzielnicy Ursus¹⁴);
- *chrematonimoformant** (element nazwotwórczy wchodzący w skład jednostki chrematonimicznej, np. cząstki prefikso- lub sufiksoidalne / quasi formanty typu *-euro-*, *-elektro-*, *-stal-*, *-bud-*, *-pol-* itd. w nazwach firmowych typu *Euro-Drzwi*, *Elektrokus*, *Staltex*, *Ł-Bud*, *MUR-PO*);
- *chrematonomastykon** (zbiór materiałowy lub słownik chrematonimów, np. DNMC);

¹⁰ Również w zestawieniach specyfikujących, np. *chrematonimia marketingowa*, *chrematonimia społecznościowa*, *chrematonimia ideacyjna*, *chrematonimia kosmiczna*, *chrematonimia kolejowa*, *chrematonimia włoska* itp. (por. niżej).

¹¹ Przy pomocy asterysku oznaczane są terminy, które na gruncie polskim mają charakter potencjalny: w studiach onomastycznych mogą być użyte okazjonalnie, jako transpozycja (tłumaczenie lub adaptacja) terminu obcego lub są propozycją autora.

¹² Ten sposób formacji słowotwórczej można również zakwalifikować do deonimizacji.

¹³ Uzasadnionym jest także stanowisko, że deonim jest rodzajem eponimu.

¹⁴ W tym wypadku mówić można o całym gnieździe onimicznym, dlatego że chrematonim *Ursus* pochodzi z kolei od imienia bohatera powieści Henryka Sienkiewicza *Quo vadis* (por. SNW: s. v.). Jako transonimy chrematonimiczne funkcjonuje wiele neotoponimów pochodzących chociażby od nazw kompleksów hotelowo-rekreacyjnych w nadmorskich miejscowościach turystycznych, np. *Villa Esmeralda*, *Pajara Beach*, *Tindaya*, *Calma Palace*, *Taro Beach* (Costa Calma, Fuerteventura).

- *chrematonimiczność** (natura chrematonimiczna jednostki proprialne; por. *proprialność*, *antroponimiczność*, *toponimiczność*);
- *chrematonimiczny*, *odchrematonimiczny**, *chrematonomastyczny* (przymiotniki derywowane od terminów *chrematonim*, *chrematonimia*, *chrematonomastyka*).

Tymczasem terminologia chrematonomastyczna wychodzi daleko poza podstawowe pochodne greckiego etymonu. Wieloaspektowy model chrematonimii, ale także właściwa chrematonomastyce interdyscyplinarność powoduje, że w studiach onomastycznych i pozaonomastycznych odnotowuje się liczne terminy uogólniające i uszczegóławiające w wyodrębnionych podkategoriach chrematonimii użytkowej ChrU. Niektóre z nich są neoformacjami, które funkcjonują tylko w określonych obszarach językowych, a w innych nie występują bądź są w nich tłumaczone lub adaptowane.

Można przytoczyć następujące grupy terminologiczne w zakresie chrematonimii marketingowej, społecznościowej i ideacyjnej:

I. Chrematonimia marketingowa ChrM – najbardziej dynamiczna podkategoria ChrU, utożsamiana często z chrematonimią *en bloc* (por. Blanár 2008: 21); terminologia z pogranicza onomastyki i innych dyscyplin, w tym:

- a). terminy uogólniające ChrM (nawiązujące do charakteru i funkcji zbiorów wspólnych):
 - *firmonimy*, *firmonimia*; *nazwy firmowe* (nazwy własne firm, marek, produktów, zob. Gałkowski 2011a: 64);
 - *ergonimy*, *ergonimia* (nazwy własne instytucji, organizacji, zakładów, firm)¹⁵;
 - *marka* (por. ang. *brand* < *branding*; *naming*; zob. Lewi i Desprez 2013);
 - *nazwy produktów* (por. niem. *Produktnamen*, *Ökonyme*, zob. Platen 1997; fr. *branduits*, zob. Laurent 2010; wł. *marchionimo*; zob. też Gałkowski 2010: 614)¹⁶;
 - *pragmatonimy** (słow. *pragmatonymá*, nazwy obiektów w przestrzeni

¹⁵ W językoznawstwie niemieckim *ergonim* definiowany jest jako „oznaczenie obiektów, które stworzył człowiek” (*Bezeichnung für Gegenstände, die der Mensch geschaffen hat*, zob. Ergonym). Ergonimy występują w różnych sferach wytwórczych (zob. np. Belej 1999; Pośeiko 2014). Niekiedy precyzuje się, że wchodzą one w obieg gospodarczy (por. *ergonimy komercyjne*, Szelewski 2012).

¹⁶ Nazwami firm i produktów zainteresowane były określone działy językoznawstwa już w pierwszej połowie XX w.; zob. fr. *linguistique industrielle* (Humery 1922) = wł. *linguistica industriale* (Migliorini 1927) dosł. ‘lingwistyka przemysłowa’, fr. *linguistique des enseignes* (Pottier 1947) dosł. ‘lingwistyka szyldów [handlowych]’; por. fr. *onomastique commerciale* (Fèvre-Pernet i Roché 2005) dosł. ‘onomastyka handlowa’.

wytwórczej, usługowej i handlowej; zob. Majtán 1989: 10; por. Majtán 2012; NESČ: s. v.);

- *logonimy** (cz. *logonymá*, nazwy marek; zob. Imrichová 2002);
 - *nazwa handlowa / znak handlowy* (ang. *Trade Mark*, ros. *товарный знак*; zob. Moskovič 1969);
 - *serionimy** vs *unikatonimy** (cz. *sérionyma*, *unikátonymá*, nazwy własne produktów wytwarzanych seryjnie lub w pojedynczych egzemplarzach; por. Šrámek 1999: 165; Breza 1998: 349; NESČ: s. vv.; Šimunović 2009: 373).
- b). terminy uszczegóławiające ChrM (determinowane naturą nazywanego typu „objektu chrematonimicznego”, Šrámek 1989):
- *enonimy** (słów. *enonymá*, nazwy własne win; zob. Gałkowski 2010: 615; Gałkowski 2011a: 260; por. Kornelly 2006)¹⁷;
 - *tyronimy*, *tyronimia* (cz. *tyronyma*, nazwy własne serów; zob. Honl 1966; Gałkowski 2011a: 260–263; Dufferain 2012);
 - *farmakonimy*, *farmakonimia* (nazwy własne leków; por. *branding / naming farmaceutyczny*; zob. np. Rutkiewicz-Hanczewska 2007);
 - *porejonimy*, *porejonimia* (cz. *porejonyma*, nazwy własne pojazdów, wchodzące w skład chrematonimii samochodowej, kolejowej, kosmicznej, morskiej, lotniczej, wojskowej itd.; zob. np. Fincarová 2012; Jakus-Borkowa 2004; Tomasik 2016);
 - *tezauronimy* (nazwy własne biżuterii i klejnotów; zob. Węgorowska 2003);
 - *emporionimy** (nazwy własne sklepów; zob. Siwiec 2006: 429)¹⁸;
 - *teatronimy** (wł. *teatronimi*, nazwy własne teatrów, kin, sal i obiektów koncertowo-estradowych; zob. Raffaelli 2009);
 - *instytucjonimy* (słów. *inštitúcionymá*, nazwy instytucji w szerokim znaczeniu; zob. Majtán 1989: 11-12).

II. ChrS i ChrI – jako podkategorie ChrU wykazujące wzajemne zależności:

a). terminy uogólniające ChrS i ChrI, np.

- *socjoideonimy*, *socjoideonimia* (nazwy własne obiektów w przestrzeni społeczno-kulturalnej; zob. Gałkowski 2007);
- *ideonimy*, *ideonimia* (nazwy własne dzieł artystycznych; zob. SUOT: 94–95);
- *akcjonimy** (słów. *akcionymá*, nazwy własne wydarzeń i przedsięwzięć; zob. Majtán 1989: 11);

¹⁷ W języku specjalistycznym związanym z winiarstwem spotyka się też termin *ampelonim** (wł. *ampelonimo*), jednak ten przede wszystkim odnoszony jest do nazw odmian szczepów winnych lub winnic, przez metonimię również do wytwarzanych w nich win (zob. np. Costantini 2012).

¹⁸ Innym terminem wskazującym na nazwę zakładu handlowego, zatem również sklepu, jest *apotekonim** (wł. *apoteconimo*; zob. Caffarelli i Cagliardi 2018: 15)

- *dokumentonimy** (słow. *dokumentonymá*, nazwy własne dokumentów, akt itp.; zob. Majtán 1989: 11);
- *chrononimy** (nazwy okresów, epok w historii, wydarzeń kalendarzowych; por. Breza 1998: 348);
- *chromonimy** (nazwy kolorów; zob. np. D’Achille 2017);
- *medionimy* (onimy w przestrzeni medialnej; zob. Rutkowski 2016);
- *informatonimy** (onimy w przestrzeni informatycznej, w tym *e-nimy*; por. Valentová 2011: 498–500);
- *literaronimy** (słow. *literáronymá*, onimy w przestrzeni literackiej; zob. Odaloš 2012);
- *muzykonimy** (słow. *muzikononymá*, onimy w przestrzeni muzycznej);
- *kultonimy** (onimy w przestrzeni religijnej, sakralnej).

b). terminy uszczegóławiające ChrS i ChrI, np.

- *pinakonimy** (słow. *pinakonymá*, nazwy własne obrazów);
- *faleronimy* (nazwy własne medali, odznaczeń; por. SUOT: 185);
- *lauronimy** (nazwy własne nagród i wyróżnień; zob. Przybylska 2017);
- *kampanonimy** (nazwy własne dzwonów);
- *heortonimy* (nazwy własne świąt religijnych i świeckich; zob. Breza 1998: 348);
- *eklezjonimy** (wł. *ecclesionimi*, nazwy własne świątyń, kościołów i kaplic; zob. SUOT: 83; Caffarelli i Gagliardi 2018: 24).

Różnorodność i specyfika terminologiczna w obrębie chrematonimii potwierdzają charakterystyczną cechę właściwą dla tej klasy onimicznej, mianowicie jej heterogeniczność. Niektóre z propozycji wyglądają na tyle osobliwie, że wzbudzają kontrowersje i dyskusje względem samego meritum znaczeniowego lub proponowanej neologicznej formy terminu¹⁹.

Należy uznać, że terminologia chrematonomastyczna pozostaje *in statu nascendi*, podobnie jak metodologia badawcza, która jest stosowana w studiach poświęconych chrematonimom. Niemniej chrematonomastyka autonomizuje się jako subdyscyplina onomastyczna (zob. Gałkowski 2011b). Polami badawczymi w jej zasięgu są konkretne zbiory chrematonimów (np. nazwy handlowe, nazwy grup społecznych, poszczególne typy obszarowo-chrematonimiczne). Zainteresowanie badaczy w ich zakresie obejmuje: cechy i funkcje chrematonimii; tworzenie i modelowanie chrematonimów; motywacje nazwotwórcze; aspekty komunikacyjne, pragmatyczne, semantyczne, retoryczne, socjalne, kulturowe oraz leksykalno-leksykograficzne chrematonimii; interdyscyplinarne ujęcie chrematoni-

¹⁹ Zob. np. *skionimy**, słow. *skionymá*, nazwy własne ośrodków narciarskich (por. David i Davidová Glogarová 2016: 62).

mii (np. w studiach nad dyskursem marketingu, reklamy, prawa itd.; por. Gałkowski 2017).

Jak można sądzić chrematonomastyka będzie się specjalizować jako dział onomastyki, koncentrując swoje zadania wokół różnych typów tej kategorii onimicznej, których istnienie potwierdza sam język, ale także przestrzeń kulturowa, w jakiej chrematonimy powstają i funkcjonują (przede wszystkim przestrzeń gospodarcza, społeczna i kulturalna).

Literatura

- BELEJ, OLEG O. 1999. *Sučasna ukrajnska ergonimija: Vlasni nazvy pidprijemstv Zakartpattja*. Uzhgorod: UDU.
- BEZLAJ, FRANCE ET AL. 1983. *Osnoven sistem i terminologija na slovenskata onomastika. Osnovnaja sistema i terminlogija slavjanskoj onomastiki. Grundsystem und Terminologie der Slawischen Onomastik*. Skopje: Makedonska akademija na naukite i umetnostite.
- BLANÁR, VINCENT. 2008. *Vlastné meno vo svetle teoretickej onomastiky*. Bratislava: SJS SAV.
- BREZA, EDWARD. 1998. Nazwy obiektów i instytucji związanych z nowoczesną cywilizacją (chrematonimy). *Polskie nazwy własne. Encyklopedia*. Red. Rzetelska-Feleszko, Ewa. Warszawa – Kraków: Wydawnictwo Instytutu Języka Polskiego PAN, 343–361.
- BUGHEȘIU, ALINA. 2015. *Trade Names in Contemporary Romanian Public Space*. Cambridge: Cambridge Scholars Publisher.
- CAFFARELLI, ENZO; GAGLIARDI, CATERINA. 2018. Terminologia onomastica. *Archivio per il Vocabolario Storico Italiano AVSI*, I, Rende, 11–54.
- COSTANTINI, ENOS. 2012. Ampelonomia friulana. *Ce fâstu?: bollettino ufficiale della Società filologica friulana*, 88/2, Udine, 151–182.
- D'ACHILLE, PAOLO. 2017. *Magenta, Solferino (e Montebello): per la datazione di tre cromonimi risorgimentali*. *Rivista Italiana di Onomastica*, XXIII/1, Roma, 15–19.
- DAVID, JAROSLAV; DAVIDOVÁ GLOGAROVÁ, JANA. 2016. Chrematonymy in literary texts – illustrated with short stories by Bohumil Hrabal and Ota Pavel. *Acta onomastica*, LV, Praha, 61–68.
- DIELS, HERMANN. 1922. *Die Fragmente der Vorsokratiker, Griechisch und Deutsch*, Band i, 4th edit. Berlin: Weidmann.
- DNMC = GALISSON, ROBERT; ANDRÉ, JEAN-CLAUDE. 1998. *Dictionnaire de noms de marques courants*. Paris: Didier Érudition.
- DUFFERAIN, SVENJA. 2012. *Tyronyme - zur strategischen Wortbildung französischer Käsemarkennamen*. Berlin: Frank & Timme.

- Ergonym. // *Wortbedeutung.info*. <http://www.wortbedeutung.info/Ergonym/> (dostęp 03.01.2017).
- FÈVRE-PERNET, CHRISTINE; ROCHÉ, MICHEL. 2005. Quel traitement lexicographique de l'onomastique commerciale? Pour une distinction Nom de marque/Nom de produit. *Corela HS-2. Le traitement lexicographique des noms propres*. <https://corela.revues.org/1198> (dostęp 20.01.2017).
- FINCAROVÁ, MICHAELA. 2012. Vlastní jména vlakových spojů (porejonyma) na území CR w letech 1993–2011. *Acta Onomastica*, LIII, Praha, 334–359.
- GAŁKOWSKI, ARTUR. 2007. Socjoideonimy a chrematonimy – miejsce nazw organizacji i inicjatyw społecznych w dynamice onimicznej języka. *Nowe nazwy własne – nowe tendencje badawcze*. Red. Cieślíkova, Aleksandra; Czopek–Kopciuch, Barbara; Skowronek, Katarzyna. Kraków: PANDIT, 495–508.
- GAŁKOWSKI, ARTUR. 2010. Problemi di terminologia onomastica. Contributi per un dibattito. *Rivista Italiana di Onomastica*, XVI/2, Roma, 604–624.
- GAŁKOWSKI, ARTUR. 2011a. *Chrematonimy w funkcji kulturowo-użytkowej. Onomastyczne studium porównawcze na materiale polskim, włoskim, francuskim*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, wyd. II.
- GAŁKOWSKI, ARTUR. 2011b. Chrematonomastyka jako autonomizująca się subdyscyplina nauk onomastycznych. *Chrematonimia jako fenomen współczesności*. Red. Biolik, Maria; Duma, Jerzy. Olsztyn: Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, 181–193.
- GAŁKOWSKI, ARTUR. 2012. Aktualizowana lista podstawowych haseł terminologii onomastycznej w języku polskim. <https://onomastyka.uni.lodz.pl/strona-glowna/terminologia-polska> (dostęp: 31.01.2017).
- GAŁKOWSKI, ARTUR. 2017. Chrematonimia w kulturze współczesnej. *Onomastica*, LXI/1, Kraków, 55–71.
- HARVALÍK, MILAN; CAFFARELLI, ENZO (RED.). 2007. Onomastic terminology: an international survey / Terminologia onomastica: un'inchiesta internazionale. *Rivista Italiana di Onomastica*, XIII/1, Roma, 181–220.
- HONL, IVAN. 1966. O tyronymech – názvech sýrů. *Zpravodaj Místopisné komise ČSAV*, VII, Praha, 5–9.
- HUMERY, RENÉ. 1922. Essai de linguistique industrielle. *Mercure de France*, CLVII, Paris, 79–91.
- ICOS TG = ICOS Terminology Group, *Onomastic terminology*. <http://icosweb.net/drupal/terminology> (dostęp: 17.01.2017).
- IMRICHOVÁ, MÁRIA. 2002. *Logonymá v systéme slovenčiny*. Prešov: Prešovská univerzita.
- JAKUS-BORKOWA, EWA. 2004. *Polskie nazewnictwo kosmiczne*. Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego.

- KORNELLY, JAN. 2006. *Chrématonyma českých a moravských vín*. Hradec Králové: Gaudeamus.
- KOSYL, CZESŁAW. 2001. Chrematonimy. *Encyklopedia kultury polskiej XX wieku. Współczesny język polski*. Red. Bartmiński, Jerzy. Lublin: Wydawnictwo UMCS, 447–452.
- KOSYL, CZESŁAW. 2003. Chrematonimia. *Słowiańska onomastyka. Encyklopedia*. Red. Rzetelska-Feleszko, Ewa; Cieślukowa, Aleksandra. Warszawa – Kraków: Towarzystwo Naukowe Warszawskie, t. 2, 370–375.
- LAURENT, BÉNÉDICTE. 2010. *Nom de marque, nom de produit: sémantique du nom déposé*. Paris: L'Harmattan.
- LE LITTRÉ, ÉMILE. 1880. *Dictionnaire de la langue française*. Paris: Hachette.
- LEWI, GEORGES; DESPREZ, PIERRE-LOUIS. *La marque: Fondamentaux du branding*. Paris: Magnard-Vuibert.
- MAJTÁN, MILAN. 1989. Klasifikácia chrématonymie. *Chrématonyma z hľadiska teórie a praxe*. Red. Šrámek, Rudolf; Kuba, Ludvik. Brno: Masarykova univerzita, 7–13.
- MAJTÁN, MILAN. 2012. Pragmatonymá sú vlastné mená. *Jednotlivé a všeobecné v onomastike. 18. slovenská onomastická konferencia, Prešov 12. – 14. septembra 2011*. Red. Ološtiak, Martin. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 263–268.
- MIGLIORINI, BRUNO. 1927. *Dal nome proprio al nome comune*. Firenze: Olschi.
- MOSKOWIČ, VOLF. 1969. Tovarnyje znaki. *Onomastika*. Red. Nikonov, Vladimir; Superanskaja, Aleksandra. Moskva: Nauka, 251–259.
- MRÓZEK, ROBERT. 2006. Apelatywna sfera językowa a sfera onimizacyjna – przed i poglobalizacyjny problem onomastyki. *Onimizacja i apelatywizacja*. Red. Abramowicz, Zofia; Bogdanowicz, Elżbieta. Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, 153–163.
- NESČ = *Nový encyklopedický slovník češtiny*. 2012. – 2018. Red. Karlík, Petr; Nekula, Marek; Pleskalová, Jana. Brno: Masarykova univerzita. <https://www.czechency.org/slovník/> (dostęp 31.05.2018).
- ODALOŠ, PAVOL. 2012. *Literáronymá v slovenskej literatúre*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela.
- ODALOŠ, PAVOL. 2015. Modelovanie a modely chrématonym. *19. slovenská onomastická konferencia. Bratislava 28. – 30. apríla 2014*. Red. Valentová, Iveta. Bratislava: Veda – vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 464–472.
- PLATEN, CHRISTOPH. 1997. *Ökonymie: zur Produktnamen-Linguistik im europäischen Binnenmarkt*. Tübingen: Niemeyer.
- POŠEIKO, SOLVITA. 2014. Ergonyms of Educational and Cultural spheres in two of Baltic States cities. *Journal of Education Culture and Society*, 1, Wrocław, 299–311.

- POTTIER, BERNARD. 1947. La linguistique des enseignes. *Le français moderne*, XV/4, Paris, 299–302.
- PRZYBYLSKA, RENATA. 2017. O nazwach nagród współcześnie przyznawanych w Polsce, czyli o lauronimach. *Onomastica*, LXI/1, Kraków, 211–223.
- RAFFAELLI, SERGIO. 2009. *I nomi dei cinematografi a Roma. L'onomastica di Roma. Ventotto secoli di nomi*. Atti del Convegno (Roma, 19-21 aprile 2007). Red. Caffarelli, Enzo; Poccetti, Paolo. Roma: Società Editrice Romana, 199–214.
- RUTKIEWICZ-HANCZEWSKA, MAŁGORZATA. 2007. Farmakonimy jako narzędzie branding. *Język Polski*, LXXXVII/3, Kraków, 199–211.
- RUTKOWSKI, MARIUSZ. 2016. Medioonomastyka w ramach mediolingwistyki. *Prace Językoznawcze. Papers in Linguistics*, XVIII/3, Olsztyn, 171–190.
- SIWIEC, ADAM. 2006. W sprawie nazw obiektów handlowych: miejsce w klasyfikacji onomastycznej, ustalenia typologiczne, terminologia. *Munuscula linguistica in honorem Alexandrae Cieślíkowa oblata*. Red. Rymut, Kazimierz et al. Kraków: IJP PAN/DWN, 423–436.
- SNW = HANDKE, KWIRYNA. 1998. *Słownik nazewnictwa Warszawy*. Warszawa: Sławistyczny Ośrodek Wydawniczy.
- SROT = PODOLSKAJA, NATALIA; SUPERANSKAJA, ALEKSANDRA. 1978 [1988]. *Slovar russoj onomastičeskoj terminologii*. Moskwa: Nauka.
- SUOT = BUČKO, DMITRO; TKAČOVA, NATALIA. 2012. *Slovník ukrajinskoj onomastičnoj terminologii*. Harkiv: Ranok-NT.
- SUPERANSKAJA, ALEKSANDRA. 1973. *Obščaja teorija imeni sobstvennogo*. Moskwa: Nauka.
- SVOBODA, JAN. 1960. K slovanské onomastické terminologii. *Zpravodaj Místopisné komise ČSAV*, I, Praha, 273–284.
- SVOBODA, JAN ET AL. 1973. Základní soustava a terminologie slovanské onomastiky. Grundsystem und Terminologie der Slawischen Onomastik. *Zpravodaj Místopisné komise ČSAV*, XIV, Praha, 1–280.
- SZELEWSKI, MACIEJ. 2010. *Ergonimy komercyjne w polskiej i rosyjskiej przestrzeni językowej*. Zielona Góra: Uniwersytet Zielonogórski.
- ŠIMUNOVIĆ, PETAR. 2009. *Uvod u hrvatsko imenoslovlje*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- ŠMILAUER, VLADIMÍR. 1976. Třídění vlastních jmen (teze). 5. zasedání Mezinárodní komise pro slovenskou onomastiku a 5. slovenská onomastická konference. Red. Blichá, Michal; Majtán, Milan. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 109–111.
- ŠRÁMEK, RUDOLF. 1989. Chrématonomický objekt. *Chrématonyma z hlediska teorie a praxe*. Red. Šrámek, Rudolf; Kuba, Ludvík. Brno: Onomastická komise ČSAV, Geografický ústav ČSAV, 13–20.

- ŠRÁMEK, RUDOLF. 1999. *Úvod do obecne onomastiky*. Brno: Masarykova Univerzita.
- ŠRÁMEK, RUDOLF; KNAPPOVÁ, MILOSLAVA. 1996. *Namen von Sachen (Chrematonymie) I, II. Namenforschung / Name Studies / Les noms propres. Ein internationales Handbuch zur Onomastik / An International Handbook of Onomastics / Manuel international d'onomastique*. Red. Eichler, Ernst et al. Berlin – New York: Walter de Gruyter, vol. II, part I, 562–1567, part II, 1567–1572.
- ŠRÁMEK, RUDOLF; KUBA, LUDVIK (RED.). 1989. *Chrématonyma z hlediska teorie a praxe*. Brno: Onomastická komise ČSAV, Geografický ústav ČSAV.
- TOMASIK, PIOTR. 2016. *Nazewnictwo kolejowe. Na materiale języka polskiego, rosyjskiego i czeskiego*. Bydgoszcz: Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego.
- VALENTOVÁ, IVETA. 2011. *Chrématonymá – niekoľ'ko poznámok k problémom definície, klasifikácie a vzt'ahom medzi apelatívom a propriom. Chrematonimia jako fenomen współczesności*. Red. Biolik, Maria; Duma, Jerzy. Olsztyn: Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, 493–501.
- WĘGOROWSKA, KATARZYNA. 2003. *Tezauronimia i tezauronimy. Kilka uwag o nazwach własnych klejnotów. Metodologia badań onomastycznych*. Red. Biolik, Maria. Olsztyn: OBN im. W. Kętrzyńskiego, 629–638.
- WITKOWSKI, TEODOLIUS. 1964. *Grundbegriffe der Namenkunde*. Berlin: Akademie Verlag.
- ZWOLIŃSKI, PRZEMYSŁAW. 1982. *Mesto hrematonimov v onomastike. Proceedings of the Thirteenth Congress of Onomastic Sciences*. Vol. II. Red. Rymut, Kazimierz. Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź: Ossolineum, 649–652.

Definicija i područje krematonimije

Sažetak

U ovome teorijskom članku autor raspravlja o raznim kulturološkim i funkcionalnim aspektima koji čine temelj za određivanje definicije i područja krematonimije, jednoga od glavnih dijelova onimije. Raspravlja i o istraživačkome potencijalu krematonomastike kao jedne od onomastičkih poddisciplina. Usto donosi teorijske poglede na krematonime koje nude slavenske onomastičke škole, navodi osnovne tipove krematonomastičke terminologije te glavna područja interesa u onomastičkim i interdisciplinarnim istraživanjima o krematonimima.

Słowa kluczowe: chrematonim, chrematonimia, chrematonomastyka, onimia, onomastyka, definicja, zakres

Ključne riječi: krematonim, krematonimija, krematonomastika, onimija, onomastika, definicija, područje

Keywords: chrematonym, chrematonymy, chrematonomastics, onymy, onomastics, definition, scope